

Book reviews

VIRGIL IERUNCA – JURNALISTUL SCRITOR

VIRGIL IERUNCA – A JOURNALIST AND A WRITER

Camelia ZĂBAVĂ

Institutul Limbii Române/ Romanian Language Institute
Universitatea „Sfinții Chiril și Metodiu” Veliko Târnovo, Bulgaria/ University “St.
Cyril and Methodius”, Veliko Târnovo, Bulgaria
Universitatea din Craiova/ University of Craiova

e-mail: cameliazabava@yahoo.com

Abstract: *In the second volume entitled „Necunoscutul scriitor Virgil Ierunca” (The Unknown writer Virgil Ierunca) from a series dedicated to the Romanian literature in exile (published by Aius Publishing House from Craiova), the two authors – Mihaela Albu & Dan Anghelescu – demonstrate that Ierunca was not only a good journalist and editor, but also a poet, a literary critic, a memoirist, a portraitist, and a poet. In other words – Virgil Ierunca was an authentic Romanian writer.*

Keywords: exile; Romanian literature; Virgil Ierunca; journalist; writer.

În 2020, anul în care s-au împlinit 100 de ani de la nașterea lui Virgil Ierunca, a apărut la Editura Aius din Craiova, în condiții grafice deosebite, cartea *Necunoscutul scriitor Virgil Ierunca* (265 p.), semnată de Mihaela Albu și Dan Anghelescu. Volumul este al doilea din seria „Cărțile exilului”, deschisă de cei doi cunoscuți cercetători ai fenomenului literar și cultural din afara granițelor, la editura craioveană. Prin această colecție Mihaela Albu și Dan Anghelescu își propun, după cum mărturisesc în nota asupra ediției primului volum al seriei, care este dedicat scriitorului L.M. Arcade, „recuperarea, aducerea acasă a unui tezaur de literatură (cvasi)necunoscut încă de cititorii din țară”. (Albu, Anghelescu, 2020: 9).

Necunoscutul scriitor Virgil Ierunca este o carte dedicată uneia dintre cele mai cunoscute personalități culturale românești ale exilului, Virgil Ierunca, celui care a fost, pentru publicul larg din România, „vocea” de la Europa Liberă. Intenția autorilor este, așa cum aflăm din Argument, de a evidenția talentul de scriitor al jurnalistului, de a-l face pe cititor să descopere, dincolo de vocea care a condamnat constant comunismul, „poetul

sau *criticul literar, scriitorul* autentic, de fapt, al cărui verb încântă nu de puține ori prin frumusețe și inedit” (Albu, Angheliescu, 2020: 24).

Prefața volumului îi aparține Libušeii Valentová¹, iar titlul, „*Privirea*” lui Virgil Ierunca, consemnează autoarea, este inspirat din partea a treia a volumului lui Ierunca *Subiect și predicat*, cea care este consacrată poezilor și eseistilor contemporani, purtând titlul *Priviri*. Cercetătoarea românistă cehă vorbește despre importanța unei priviri obiective, „din afară” asupra exilului ca fenomen cultural complex.

Cartea *Necunoscutul* scriitor Virgil Ierunca are o structură echilibrată, bine gândită, cu informații preliminare absolut necesare pentru cunoașterea personalității și scrierilor autorului, dar și cu pagini referitoare cu precădere la activitatea sa de jurnalist, urmate de un capitol-axă, în care se demonstrează ideea de bază, adică înscrierea lui V. Ierunca și între scriitorii români. Concluziile, care rezultă din cele expuse pe parcursul celor trei capitole precedente echilibrează argumentația. O contribuție în demonstrația dorită de autori o reprezintă Anexa cu fragmente de cronici asupra scrierilor lui Ierunca. Astfel, din întreg ansamblul cărții, cititorul poate avea o mai bună cunoaștere și înțelegere a personalității lui Virgil Ierunca, a activității sale editoriale (și nu numai) în exil și, mai ales, a darului scriitoricesc al acestuia.

În primul capitol, sugestiv intitulat *Virgil Ierunca. Portret și autoportret în fragmente*, subcapitolele, ca piesele unui puzzle, redând evenimentele cronologic, prezintă date despre activitatea și preocupările scriitorului în țară și în exil.

Politică și cultură. Puterea cuvântului în exilul anticomunist, al doilea capitol al cărții este clădit pe ideea de valoare și de putere incontestabilă a cuvântului, fie că este transmis pe calea undelor, fie prin scris. Prin întreaga sa activitate, Virgil Ierunca a arătat că „există o armă mai puternică decât bomba atomică și aceasta e *cuvântul*”. (Ierunca 1991: 163)

Centrul de greutate al volumului este dat de capitolul al treilea, *Logosul în exil. Jurnalistul și scriitorul Virgil Ierunca*. Este prezentată aici, pentru început, vocația de editor de reviste a lui Ierunca, precum și contribuțiile sale în paginile acestor publicații românești din exil (*Luceafărul, Caete de dor. Metafizică și poezie, Ființa românească, Limite, Ethos*). Captează atenția, în mod deosebit, al doilea subcapitol, *Virgil Ierunca și nobilul rafinament al cuvântului*, în care se demonstrează talentul de scriitor al lui Ierunca, stilul său caracteristic. Această demonstrație a fost, de altfel, o preocupare mai veche a Mihaelei Albu, cercetătoarea afirmând, într-un articol consacrat scriitorului, apărut în 2010:

¹ Profesoară de limba română la Facultatea de Litere, Universitatea Carolină, Praga și cunoscută traducătoare din limba română în limba cehă.

„Virgil Ierunca nu este perceput pentru cultura și literatura română în primul rând ca un scriitor autentic, demn de a fi încadrat în istoria literaturii noastre alături de cei care au înnobilit cuvântul românesc nu numai prin prețuire, dar și prin aleasă și meșteșugită întrebuițare. Astfel, pe nedrept ignorat ca scriitor, el fiind nu numai un profesionist, ci și un artist al cuvântului, Ierunca este cunoscut îndeosebi prin activitatea sa de opoziție fermă și constantă împotriva comunismului, atât în presă, cât și la radio Europa liberă” (Albu, 2010: 223).

Așadar, această parte a cărții accentuează valoarea literară a scrisului lui Virgil Ierunca, indiferent că vorbim despre gazetar, portretist, critic literar, critic muzical sau despre poet și memorialist. Nu pot trece neobservate armele cuvântului din scrierile lui Virgil Ierunca: ironia și pamfletul. Redăm spre exemplificare un fragment din volumul *Românește*: „În vreme ce în Occident profeții obosiți predicau în pustiul conștiințelor lor iremediabilul dialogului cu tiraniile populare din Est, în vreme ce sociologii de cabinet întocmeau statistici patetice despre fericirea muncitorilor de pe aceleași tărâmurile blestemate de istorie, în vreme ce învățătorii și fariseii de dincoace speculau asupra paradisului de dincolo – iată că muncitorii dintr-o republică „muncitorească” și cu ei „poporul” dintr-o democrație „populară” dezmint năpraznic, dezmint prin sânge, dezmint printr-un tâlc al sângelui căruia i se mai spune simplu – sacrificiu, întreagă această dialectică a netrebniceii occidentale care spune negrului alb, din amăgire, calcul, istovire mintală și nu arareori, cinism” (Ierunca, 1991:68). Se observă că la început textul se construiește pe elemente antitetice: Occident – Est, dincoace – dincolo, pentru ca apoi să se ajungă la ironie (obținută prin tautologie): „muncitorii dintr-o republică muncitorească”, „poporul dintr-o democrație populară”. Treptat ironia devine acidă, un atac direct transformându-se în sarcasm:

„Împotriva tuturor acestor molii active care opun situației de a suferi tragic în istorie o mentalitate turistică de dus-întors inefabil, împotriva tuturor acelor care se joacă cu focul libertății și fac din ea pretexte subțiri, împotriva îmbuibăților istoriei care nu cred celor flămânzi de destin...” (Ierunca, 1991: 69).

Ceea ce impresionează la lectura textelor lui Ierunca este

„măiestria frazelor dată, în egală măsură, de limbajul metaforic folosit frecvent și de alăturarea neașteptată a termenilor, dar și de folosirea, cu intenție, a cuvintelor vechi, neaoșe, aduse parcă din lada de zestre a limbii române” (Albu, 2010: 11),

după cum observa Mihaela Albu în articolul *Virgil Ierunca: Forța și arta cuvântului*. Prin îmbinarea unor termeni din registre lexicale diferite, scriitorul creează adevărate inovații lingvistice: „mijloacele *tehnico-robiei* moderne”; „răscoală *de-a curmezișul istoriei*”, „*neo-țar*”, „*neo-ciocoime satelită*” etc. (Zăbavă, 2016: 144). Chiar dacă deseori cuvântul devine incendiar

„ceea ce caracterizează mai cu deosebire scrierile lui Ierunca este eleganța exprimării. Ironia, agresivitatea și acuza, epitetul descalificant și dezvăluirea ostentativă sunt atributul scrierilor cu carcter pamfletar, dar din ele transpare noblețea stilului, deoarece scopul său nu este insulta, ci dezvăluirea adevărului în legătură cu pericolul comunist și conștientizarea conaționalilor de a menține identitatea românească” (Zăbavă, 2016: 150).

Capitolul *Concluzii* întregeste arhitectura cărții, consolidând demonstrația din cuprinsul acesteia și anume valoarea de scriitor autentic a lui Virgil Ierunca, talentul acestuia „în găsirea cuvântului rar, a cuvântului vechi căruia îi dă o expresivitate inedită prin vecinătatea neașteptată cu un alt termen ori prin valențe conotative inedite” (Albu, Anghelescu, 2020: 189).

Anexa, un instrument deosebit de folositor celor interesați de cercetarea temei exilului românesc, conține trei secțiuni: 1. Referințe critice asupra scrierilor lui Virgil Ierunca; 2. Virgil Ierunca în viziunea contemporanilor; 3. Corespondență. În ceea ce privește referințele critice asupra scrierilor lui Ierunca, Mihaela Albu și Dan Anghelescu au avut în vedere atât receptarea acestuia în exil (regăsim articole purtând semnătura lui Mihai Cismărescu, Mircea Popescu, Nicolae Novac, Ion Caraion), cât și în țară (materiale demnate de Al. Cistelecan, François Furet, Gh. Glodeanu, Mihaela Cobzaru, Loredana Opăriuc). Partea a doua, *Virgil Ierunca în viziunea contemporanilor* conține fragmente ale unor articole aparținând lui Gabriel Liiceanu, Vladimir Tismăneanu și Gabriel Nicolae Teodorescu.

Așa cum observa Georgeta Orian,

„La un prim nivel de lectură, captează informația de care este interesată istoria literară, dar, mai profund, trimit la ideea unui portret de scriitor, mutând discuția în binomul document istoric – obiect estetic” (Orian, 2020: 318).

Volumul publicat de Mihaela Albu și Dan Anghelescu în anul centenarului scriitorului, prin detalierea unui aspect sau altuia din viața și activitatea exilatului de la Paris, restituie cititorului portretul unei personalități complexe. Cei doi autori demonstrează, prin succesiunea capitolelor cărții, că cel care a fost cunoscut îndeosebi ca „vocea” de la

Europa liberă, gazetarul Virgil Ierunca, a fost totodată critic literar, neîntrecut pamfletar, portretist, memorialist, un subtil poet, într-un cuvânt un scriitor autentic.

Referințe:

- Albu, M. (2010a). Virgil Ierunca: Forța și arta cuvântului/ Virgil Ierunca: The Force and the Art of the Words. In *Întoarcerea în Ithaca. Cultura română în exil și în afara granițelor*. Craiova: Editura Universitaria. 11-20.
- Albu, M. (2010b). Virgil Ierunca – un scriitor și o conștiință/ Virgil Ierunca – a writer and a conscience. In *Concepte în mișcare – Studii despre stadiul actual al criticii și istoriei literare românești*. București: Editura Academiei Române. 223-230.
- Albu, M., Anghelescu, D. (2020). *Necunoscutul scriitor Virgil Ierunca/ The Unknown writer Virgil Ierunca*. Craiova: Editura Aius.
- Ierunca, V. (1991). *Românește/ Romanian*. București: Editura Humanitas.
- Orian, G. (2020). Mihaela Albu, Dan Anghelescu, Necunoscutul scriitor Virgil Ierunca/ Mihaela Albu, Dan Anghelescu, The Unknown writer Virgil Ierunca. In *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, no.21, Issue 1/2020. 315-318.
- Zăbavă, C. (2016). *Repere lingvistice și culturale. Studii/ Linguistic and Cultural Landmarks. Essays*. Craiova: Editura Aius.